

Studiehandleiding

**Volleybal-
scheidsrechter**

VS4 top

1. Inleiding

In het seizoen 2007-2008 startte de Nevobo met een competitie voor de nationale topteams bestaande uit de A- en de B-League. De uitbreiding van de nationale competitie met een B-League betekende een forse uitbreiding van het aantal N1-scheidsrechters. Vanaf het seizoen 2012-2013 noemen we de hoogste divisies in Nederland de eredivisie en de topdivisie.

Om te komen tot een verantwoorde inzet van een aantal 'nieuwe' scheidsrechters in de nieuwe topcompetitie, werd binnen de toenmalige werkgroep arbitrage een werkgroep samengesteld die dit proces begeleidde. Daaruit is een VS-5 opleiding ontstaan, die in het seizoen 2006-2007 en 2007-2008 door de VolleybalACADEMIE als pilot werd georganiseerd.

Deze pilot is in samenwerking met de voormalige werkgroep arbitrage uitgebreid geëvalueerd met als gevolg de nodige wijzigingen aangaande de inhoud en de opzet van deze opleiding. Deze aanpassingen zijn doorgevoerd vanaf het seizoen 2008-2009.

In verband met een andere inhoud (VS-5 is een internationale benaming) is de naam VS-5 omgedoopt in VS4-Top. Verder werd indertijd afgesproken om deze opleiding eens per twee jaar te organiseren.

Vanaf 2014-2015 is besloten elk jaar een VS4-Top cursus te organiseren.

Naast de cursisten aan de VS4-Top hebben ook de scheidsrechters uit de N-1 groep de mogelijkheid de workshops als onderdeel van hun bijscholing te volgen. Dit wordt gezien als een onderdeel van hun Permanente Educatie en levert hun punten op, vanuit het door de Nevobo gevoerde licentiebeleid.

In deze studiehandleiding vind je alles, wat je nodig hebt om je studieroute tot Volleybalscheidsrechter 4-Top goed te kunnen invullen en te kunnen doorlopen.

Veel plezier en succes gewenst!

Mede namens het Servicebureau VolleybalACADEMIE de cursusstaf:

Norman van Luyck

Jac van Osta

Henk Rikken

Wim Rooijackers (cursuscoördinator)

Hannie Konings (contactpersoon VolleybalACADEMIE)

2. Doel van de opleiding VS4-TOP

De opleiding VS4-TOP is de hoogste scheidsrechtersopleiding in Nederland en is praktijkgericht opgesteld. Deze opleiding bereidt de deelnemers voor om te arbitreran in de ere- en topdivisie van de Nevobo.

De opleiding is specifiek in:

- Spelregelkennis, die optimaal moet zijn
- Vaardigheden op het gebied van communicatie
- Vaardigheden op het gebied van conflicthantering
- Vaardigheden op het gebied van weerbaarheid
- Vaardigheden op gebied van leiding geven
- Omgang met de media
 - Een televisie-uitzending
 - Schrijvende pers
- Uitgebreide kennis van de technische aspecten van het spel op het hoogste niveau
- Kennis van het gehele (rand)gebeuren in de Top-competitie
 - Datavolley systeem
 - Elektronisch scoreformulier (e-score in de eredivisie en topdivisie en DWF in de 1^e divisie en lager)
 - Wedstrijdreglement
 - Een eerste kennismaking met de rol van een Jurylid en hun bevoegdheden. (De door hen te gebruiken formulieren, het juryberaad en de e-score volgen later als aparte modules bij de overstap naar de eredivisie toe).
 - Informatie Nationale Competitie
 - Handleiding en instructie arbitrage (HIA voor eredivisie en topdivisie)
 - Omgaan met spreekkoren en ander uitzonderlijk gedrag van supporters
 - Omgaan met uitzonderlijke kleding
 - Omgaan met ballenkinderen, quickmoppers en lijnrechters
- Het opleiden tot een kaderfunctie
 - Begeleiden van scheidsrechters in een lagere divisie is een vervolgopleiding die nog niet volledig is uitgewerkt voor deze cursus maar wél als een onderdeel bij deze opleiding hoort.
 - Ook worden enkele begeleidingsvaardigheden nader toegelicht en geoefend in een specifiek hiervoor voorbereide workshop.

3. Inhoud van de opleiding

De opleiding:

- Is praktijkgericht;
- Gaat uit van reeds Eerder Verworven Competenties (EVC) van de deelnemer;
- Kent opdrachten die de kandidaten tijdens de opleiding uitwerken;
- Wordt gevuld met workshops op het niveau van de topdivisie van de Nevobo.

De werkwijze is vergelijkbaar met de andere opleidingen van de Nevobo:

- Na inschrijving wordt via een leercoachgesprek gehouden, een C.G.I. (Competentie Gericht Interview) met de scheidsrechter in opleiding over het functioneren als persoon en over zijn scheidsrechtersvaardigheden en ook m.b.t. zijn laatst gemaakte spelregeltoets. Vervolgens wordt er i.o.m. met zijn leercoach door de scheidsrechter een leerroute vastgesteld. De afspraken worden vastgelegd in een leercontract, dat zowel door de scheidsrechter in opleiding alsook door de leercoach wordt ondertekend. Op het moment dat de kandidaat wil afwijken van de gemaakte afspraken vanuit het leercontract, treedt hij in overleg met zijn leercoach.
- Kandidaten kunnen in het leercoachgesprek gemotiveerd aangeven waarom ze een workshop niet willen volgen (bijvoorbeeld als er sprake is van Eerder Verworven Competenties).
- Vervolgens wordt de kandidaat gekoppeld aan een praktijkbegeleider; een ervaren scheidsrechter die actief fluit in de topdivisie. Keuze van hun praktijkbegeleider is aan de kandidaat. Deze kan kiezen uit een groep gecertificeerde praktijkbegeleiders. Het is ook mogelijk dat een praktijkbegeleider wordt aangewezen.
- De kandidaat is verplicht om vanuit zijn leercontract een aantal opdrachten te maken vanuit officiële wedstrijden in de ere- en/of topdivisie. Hierbij behoort ook het bijhouden van een portfolio.
- De kandidaat wordt begeleid door zijn leercoach. Deze is gekwalificeerd door de VolleybalACADEMIE.
- De workshops worden gegeven door experts. Deze experts kunnen vanuit de VolleybalACADEMIE zijn aangesteld, maar zij kunnen ook experts van buiten de Nevobo zijn (bijvoorbeeld vanuit andere sportbonden of vanuit de door het NOC/NSF gecertificeerde experts).
- Aan het einde van de opleiding houdt de kandidaat een eindgesprek met zijn leercoach over zijn leerpunten en zijn groei in ontwikkeling als N-1 scheidsrechter. Er volgt geen Proeve van Bekwaamheid (PvB) meer op dit niveau bij het leiden van een wedstrijd.
- Bij het succesvol afsluiten van zijn leerroute krijgt de betreffende kandidaat het diploma VS4-TOP, waarmee hij/zij de bijpassende licentie in de aanwijsgroep N-1 krijgt.

4. Documenten bij de opleiding VS4-Top

4.1 Leercoachgesprek

Algemene tips voor de leercoach

- Het leercoachgesprek met de leercoach duurt ongeveer anderhalf uur. Hiervan dient de kandidaat 90% van de tijd aan het woord te zijn.
- Begin met te vragen wat de kandidaat weet van de VS4-TOP opleiding.
- Verduidelijk daarna het doel van het gesprek.
- Werk aan een vertrouwensbasis, laat merken dat je er voor de ander bent.
- Zorg ervoor dat je een fase van het gesprek echt afrondt, voordat je met de volgende fase begint.
- De opdrachten zijn het belangrijkste onderdeel van de cursus. Hieraan gekoppeld zitten de workshops die bezocht kunnen worden.
- Zijn er lichamelijke beperkingen die de doorstroming naar de top kunnen bemoeilijken dan dient dit te worden doorgegeven aan de leercoach en aan de cursuscoördinator.

Wat besproken moet worden tijdens het leercoachgesprek

- Het aanmeldingsformulier;
- Het persoonsformulier met de bijbehorende vragenlijst, stellingen en scores op de genoemde scheidsrechtersvaardigheden;
- De uitslag en de score van de N-1-Top toets;
- Het leercontract;
- Het aanleggen van een portfolio;
- De contacten met: de praktijkbegeleider, de leercoach, de werkorganisatie van de Werkgroep Arbitrage, de scheidsrechteraanwijzer voor de top-divisie, de inhoudelijke coördinator VS4-TOP, de contactpersoon van de VolleybalACADEMIE;
- Het uitvoeren van de opdrachten;
- Het volgen van de workshops;
- Het aanvragen van het eindgesprek als afronding van deze opleiding.

Hoe het gesprek gevoerd wordt vanuit het doel: zelfsturing

- **Zelfkennis;** ik weet wat ik kan, focus op spelregel- en reglementenkennis, de toets en de eigen opgedane ervaringen;
- Laat de kandidaat beschrijven wat hij weet / kan;
- Laat de kandidaat beschrijven wat hij daarvan vindt, wat gaat al goed / nog niet zo goed;
- Laat de kandidaat zijn sterke en zwakke punten benoemen;
- Let op zijn zelfbeeld versus jouw indruk, aandachtspunt is hierbij de acceptatie van zijn eigen competenties.

- **Motivatie;** ik weet wat ik wil, focus op het leertraject, de PvB-inhoud (zie eerder vermelde vaardigheden) en vertaal dit naar de opdrachten en de workshops.
 - Laat de kandidaat beschrijven hoe de gewenste situatie er voor hem uit ziet;
 - Laat de kandidaat beschrijven hoe zijn gedrag er momenteel uit ziet, wat hij nog wil leren om te veranderen
 - Laat de kandidaat verklaren dat hij wil werken aan het realiseren van de gewenste situatie en hoe hij dat wil bereiken
-
- **Taakacceptatie;** ik weet wat mij te doen staat, laat de kandidaat een keuze maken van de aangeboden leertrajectonderdelen en laat hem benoemen welke taakbelasting dat voor hem meebrengt;
 - Laat de kandidaat mogelijke stappen richting de gewenste situatie beschrijven;
 - Laat de kandidaat kiezen uit de aangeboden alternatieven (noteren in het leercontract!);
 - Laat de kandidaat een scenario bedenken voor zijn eerste stap en hoe jij als leercoach daarbij kunt ondersteunen;
 - Spreek evaluatiemomenten af;
 - Schat zélf in welke begeleiding het beste bij deze persoon past.

4.2 Startscan

De startscan bestaat uit de volgende onderdelen:

- Persoonsformulier
- Stellingen
- Specifieke vragen
- Spelregeltoets

4.3 De Leercoach Volleybalscheidsrechter VS4-TOP

Taak

Begeleiden en sturing geven aan het leerproces van een deelnemer aan de opleiding Volleybalscheidsrechter VS4-TOP middels een reflectie- en intervisie methodiek.

Rol

Adviseren over de inhoud van het leertraject op basis van de onderdelen uit de startscan en vervolgens via één of meerdere adviesgesprekken.

Reflectiegesprekken voeren

Feedback geven op de opdrachten de verslagen van de gefloten wedstrijden.

Intervisiemomenten voor de deelnemer organiseren. Er worden twee centrale intervisiemomenten georganiseerd.

Voorwaarden

De leercoach is telefonisch of per e-mail bereikbaar voor vragen van de deelnemer;
De leercoach bezoekt de deelnemer één keer in de eigen praktijksituatie;
De leercoach organiseert twee reflectiegesprekken met zijn deelnemer(s);
De leercoach geeft feedback op de uitgevoerde opdrachten, de verslagen van de gevolgde workshops en op de reflecties van de gefloten wedstrijden;
Een leercoach kan indien nodig de deelnemer nog één keer bezoeken in de eigen praktijksituatie.

Verantwoordelijkheid deelnemer

De deelnemer neemt het initiatief voor contact met de leercoach;
De deelnemer neemt in initiatief voor een afspraak voor een praktijkbezoek;
De deelnemer levert de opbrengsten van de uitgevoerde opdrachten aan bij de leercoach;
De deelnemer communiceert met zijn praktijkbegeleider en stuurt dit in cc. naar zijn leercoach.

Verantwoordelijkheid leercoach

De leercoach organiseert twee reflectiebijeenkomsten met de deelnemer(s);
De praktijkbegeleider heeft regelmatig contact met de leercoach zodat de leercoach een goed zicht behoudt op het leerproces van de deelnemer. Hierbij wordt een actieve rol van de cursist verwacht.
De leercoach houdt een eindgesprek en geeft zijn eindconclusie omtrent het totale leertraject van de deelnemer door aan de Nevobo.

4.4 De praktijkbegeleider VS4-TOP**Taak**

Begeleiden van een deelnemer aan de opleiding VS4-TOP door een praktische en passende 'arbitrage-inhoudelijke' ondersteuning.

Rol

'Vraagbaak' voor de deelnemer op het gebied van het leiden van wedstrijden in de topdivisie van de nationale competitie.

Feedback geven op uitvoering van een aantal opdrachten

Informatie verstrekken aan de leercoach over de voortgang van het leertraject van de betreffende deelnemer

Voorwaarden

De praktijkbegeleider is beschikbaar om samen met de deelnemer minimaal 3 wedstrijden te fluiten;

De praktijkbegeleider is beschikbaar om bij eventuele herhaling van een opdracht extra wedstrijden samen met de deelnemer te fluiten;

De praktijkbegeleider is beschikbaar na de betreffende wedstrijden om feedback te geven aan de deelnemer over de uitvoering van de opdracht;

De praktijkbegeleider is telefonisch of per e-mail bereikbaar voor vragen van de deelnemer en de leercoach;

De intensiteit van het contact tussen de praktijkbegeleider en de deelnemer wordt in onderling overleg afgestemd;

Extra wedstrijden samen met de praktijkbegeleider worden in onderling overleg gepland al naar gelang de beschikbaarheid van de praktijkbegeleider en de mogelijkheden van het aanwijsprogramma.

Verantwoordelijkheid deelnemer naar praktijkbegeleider toe

De deelnemer neemt het initiatief voor contact met de praktijkbegeleider;

De wedstrijdmomenten waarin de deelnemer een opdracht uit wil voeren en dus samen met de praktijkbegeleider gefloten worden, worden gepland in overleg met de praktijkbegeleider en scheidsrechteraanwijzer;

Deze 'opdrachtwedstrijden' worden met de scheidsrechteraanwijzer direct na het leercoachgesprek gepland en (na overleg met de praktijkbegeleider) doorgegeven aan de leercoach.

Verantwoordelijkheid praktijkbegeleider naar de leercoach toe

De praktijkbegeleider zoekt regelmatig contact met de leercoach om melding te maken van de voortgang van het leerproces van de deelnemer. De leercoach geeft vervolgens sturing aan het ontwikkelingsproces op grond van de ontwikkelingsbehoeftes van de deelnemer.

4.5 Leercontract VS 4-TOP

Het leerplan wordt ingevuld tijdens het leercoachgesprek o.a. naar aanleiding van de informatie uit de startscan en n.a.v. de gemaakte spelregeltoets.

4.6 Protocol portfolio VS4-TOP

Aanleveren portfolio aan de leercoach met minimaal 3 beoordelingen en reflecties van de kandidaat zelf. Ook de resultaten van de teamtevredenheidsverslagen en zijn reflecties hierop, horen verwerkt te worden in het portfolio.

De opbrengsten uit het portfolio worden besproken tijdens het eindgesprek met de leercoach.

4.7 Overzicht workshops

➤ **Persoonlijkheid en weerbaarheid**

Korte inhoud:

Onderwerpen in deze workshop zijn o.a. mentale training voor de scheidsrechter;

Gedachtensturing;

Hoe vergroot ik mijn weerbaarheid;

Omgaan met spanning;

Conflicthantering;

Communicatievormen.

(Zie ook opdracht 2 'werken aan je persoonlijkheid en opdracht 3 'werken aan je weerbaarheid' uit het formulieren handboek.)

➤ **Spelinzicht**

Korte inhoud:

Het spel in de ere- en topdivisie gaat sneller en heeft een directe lijn hoe het volleybal in de "Target-landen" als Brazilië en Polen momenteel gespeeld wordt.

Het doel van deze workshop is om beter zicht te krijgen in het moderne volleybalspel.

Deze workshop wordt mede ondersteund door specifieke volleybalbeelden.

➤ **Begeleiding, zelfreflectie en gesprekstechniek**

Korte inhoud:

De module helpt je te reflecteren op je eigen functioneren.

Aan bod komen o.a. :

Inzicht krijgen in de wijze waarop je handelen van invloed is op je arbitrage;

Werken met het reflectiemodel van Korthagen;

Het herkennen van betekenisvolle situaties;

Het formuleren van persoonlijke leerdoelen;

Het reflecteren op het functioneren van medeofficials, zoals lijnrechters.

(Zie ook opdracht 5 'leren reflecteren' uit het formulierenhandboek)

➤ **Communicatie en leiderschap**

Hier worden diverse communicatievormen en leiderschapsstijlen behandeld.

➤ **Data-volleysysteem**

➤ **Vorbereiding op de Topdivisie**

(Zie ook de uitleg als bijlage in het formulierenhandboek)

4.8 Overzicht Opdrachten

- **Portfolio**
(Zie ook opdracht 1 uit het formulierenhandboek en uitleg volgende pagina)
- **Het verschil tussen 1ste divisie en Top-divisie**
(Zie ook de bijlage in het formulierenhandboek)
- **Samenwerken met collega's**
- **Technisch inzicht**
(Zie ook opdracht 6 'verbeteren van de technische beoordeling' uit het formulierenhandboek)
- **Opdrachten vanuit de workshops**
- **Praktijk en Observaties**
(Zie ook opdracht 7 'praktijk observatiemodel en zelfreflectieformulier' uit het formulierenhandboek)

4.9 Portfolio

Het begrip "portfolio" is een veel gebruikte term binnen onderwijskringen. In het algemeen kan gesteld worden dat de term "portfolio" verwijst naar een verzamelmap. Voordat uitvoeriger op de betekenis en inhoud van het woord portfolio ingegaan wordt, kijken we eerst kort naar de herkomst van het begrip "portfolio".

Portfolio is van oorsprong een begrip dat uit de artistieke wereld komt. Voor kunstenaars, modellen, architecten is het vaak niet inzicht gevend om hun vaardigheden te demonstreren aan de hand van behaalde diploma's en gevolgde cursussen. Daarom maken zij een map met daarin presentaties van hun werk, in de hoop toekomstige opdrachtgevers te overtuigen van hun kwaliteiten. Het is een soort curriculum vitae met daarin bewijsmateriaal voor hun vaardigheden.

Wanneer we dit portfolioconcept vertalen naar de situatie binnen de VS4-TOP opleiding, kunnen we stellen dat een portfolio een verzameling is waarin iemand z'n kwaliteiten kan laten zien als scheidsrechter.

Het portfolio zoals wij dat gaan gebruiken, bevat de volgende elementen:

- **Beginsituatie** - De scheidsrechter maakt daarin duidelijk in welke context hij tot aan het begin van de VS4-Top opleiding gewerkt heeft, welke opleidingen hij waar en wanneer heeft gevolgd die hem/haar geholpen hebben bij het behalen van het huidige scheidsrechtersniveau, over welke vaardigheden hij beschikt en in welke mate hij zichzelf als competent beschouwt als top-scheidsrechter. Je zou dit het curriculum vitae van je loopbaan als scheidsrechter kunnen noemen.
- **Leerdoelen** - De scheidsrechter reflecteert hierin op zijn beginsituatie, op zijn eigen competenties en gedrag als scheidsrechter. Op grond hiervan formuleert hij leerdoelen voor zijn VS4-Top leertraject en geeft hij aan op welke wijze hij deze doelen wil realiseren.

- **Bewijzen** - De scheidsrechter verzamelt materiaal in zijn portfolio waarmee hij de ontwikkeling van zijn competenties tijdens het VS4-Top traject aantoont. Het gaat hierbij om eigen en andermans werk, zoals een verslaglegging van de opdrachten die met de praktijkbegeleider zijn uitgevoerd en de conclusies daaruit, evaluaties door anderen zoals begeleidingsverslagen en beoordelingen, samenvattingen en conclusies van de gesprekken met de leercoach, korte verslagen van de gevolgde workshops en wat die voor hem aan meerwaarde hebben gehad, enz..

Het portfolio dat in deze context gebruikt wordt, heeft dus als doel de reflectie te bevorderen en te ondersteunen. In die zin willen we dan ook het portfolio gaan gebruiken: als middel om het reflecterend handelen te bevorderen. De voortgang, de groei en de verdere ontwikkeling als scheidsrechter worden concreet gemaakt met voorbeelden.

Opdracht:

Leg een portfolio aan dat de bovengenoemde elementen bevat. Neem in dit portfolio alle documenten op die jij van belang acht voor je professioneel functioneren als scheidsrechter in de topdivisie. Hoe je het portfolio inricht is je eigen keuze, maar zorg er wel voor dat het een goed inzicht geeft in je handelen als scheidsrechter. Het portfolio zal als basismateriaal dienen voor de gesprekken met je leercoach. Zorg er dan ook voor dat je je leercoach ruim voor jullie eindgesprek een (digitaal) exemplaar van je portfolio toestuurt.

4.10. Hoe wordt een portfolio beoordeeld?

Bewijs	Wanneer is dit een 'voldoende'?
1 Beginsituatie	<p>Een heldere analyse van de eigen beginsituatie, waarin:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Welke scheidsrechtersopleidingen heb ik tot nu toe gevolgd; • Welke opleiding leverde mij het meeste op? Wat? – concreet; • Welke beoordelingen leverden mij het meeste op? Wat? - concreet; • Welke ervaring als scheidsrechter is me altijd bijgebleven? – concreet; • Andere opleidingen of (werk)ervaringen die me zinvolle competenties opleverden? Welke? – concreet; • Zelfbeeld: Wat zijn bij het begin van het traject mijn belangrijkste kwaliteiten als scheidsrechter? Waar wil ik me in ontwikkelen? – concreet;
2 Leerdoelen	<ul style="list-style-type: none"> • Specifiek, meetbaar, actueel, realistisch, tijdgebonden (SMART); • Duidelijk aangeven verband met de beginsituatie; • Met persoonlijke aandachtspunten – wees concreet;

3 Bewijzen	<ul style="list-style-type: none"> • Drie rapporten van juryleden / rapporteurs van wedstrijden in de topdivisie, met telkens een persoonlijke reflectie en conclusie voor de voortgang van je eigen leertraject; • Eén reactie van de praktijkbegeleider op een uitgevoerde opdracht: Wat leerde de kandidaat? Welke suggesties geef ik hem nu mee; • Een evaluatieverslag naar aanleiding van een gevolgde workshop: Wat gebruikte ik van deze workshop in wedstrijden? Wat waren de effecten hiervan; Wat leverde mij dat concreet op? • Een evaluatieverslag van gelezen literatuur of geanalyseerde videobanden van gefloten wedstrijden. Wat gebruikte ik hiervan in mijn wedstrijden? Wat waren de effecten hiervan; • Een eigen evaluatie van de hierboven genoemde opdracht: Wat leverde mij dit op; • Een evaluatie van de leercoach van het gehele VS4-Top traject: Hoe beoordeel ik de groei van deze kandidaat? • Een evaluatie van de kandidaat: Welke leerdoelen realiseerde ik? Waar blijkt dat uit? Wat leerde ik van mijn praktijkbegeleider? En wat van mijn leercoach? Wat zijn mijn nieuwe leerdoelen? Hoe ga ik daar aan werken?
4 Eindgesprek	<p>Als het portfolio compleet is (minimaal drie beoordelingen met een reflectie van de kandidaat op de beoordelingen en op zijn eigen functioneren) kan een eindgesprek aangevraagd worden.</p> <p>De leercoach krijgt tijdig het portfolio aangeleverd (minstens 14 dagen voor het eindgesprek);</p> <p>In een reflectiegesprek wordt getoetst of de conclusies vanuit de portfoliobeoordeling overeenkomen met datgene wat in de praktijk wordt gezien en is geconstateerd;</p>

4.11. Mogelijke tips voor het eindgesprek VS-4 top.

Vanuit de visie van de Nevobo:

- probeer zo veel mogelijk maatwerk te leveren per persoon
- laat iedereen zo veel mogelijk zichzelf zijn
- probeer een sfeer te scheppen van “fouten maken mag”, als je er maar voor open staat en er dus van wilt leren, dan kun je groeien in je leerproces
- probeer aan te sluiten op de door de kandidaat benoemde concreet waarneembare gedragsvaardigheden en benoemde competenties vanuit de gefloten wedstrijden en op de door hem zelf of door anderen als juryleden/beoordelaars/begeleiders genoemde scheidsrechtersvaardigheden
- spoor de scheidsrechter zo veel mogelijk aan tot zelfreflectie
- noteer vooraf de aandachtspunten die je in het gesprek wilt bespreken vanuit de scan, zijn leerdoelen en de ontwikkelpunten vanuit het totale leerproces
- leid het gesprek zodanig dat het leren gericht blijft op die ene concrete praktijksituatie en niet op een persoon in kwestie.

Tijdens het gesprek:

- start het gesprek met een uitnodigende open vraag
- vraag naar de eigen inbreng van de kandidaat en over welke problematische praktijksituaties de kandidaat het zeker nog wil hebben, hoe hij daar mee om gegaan is, wat hij er van geleerd heeft en hoe hij daar in de toekomst nu mee omgaat,
- vraag door naar alternatieven via open vragen
- vat regelmatig samen om te laten blijken dat je de ander begrepen hebt
- hoe is er voldaan aan de leerbehoeftes van de kandidaat?
- laat de kandidaat zélf de meest effectieve oplossing formuleren voor een volgende keer en laat hem bewust een leermoment hieruit formuleren (we gaan voor een leven lang leren)
- laat de kandidaat zo concreet mogelijk formuleren welke oplossing van een meegemaakte probleemsituatie hij als meest zinvol vindt en waarom en hoe hij een volgende keer mee om zou gaan wanneer hij wederom een dergelijke situatie zou meemaken
- zorg voor verdieping van een aandachtspunt door luisteren-samenvatten-doorvragen (LSD) en laat zien dat je de ander begrepen hebt
- stimuleer de kandidaat door zijn eigen mening en visie in te brengen en reageer zo hierop dat de kandidaat zijn eigen inbreng als waardevol ervaart

Tot slot:

- evalueer met de kandidaat wat hij van dit gesprek vond, wat hij er van geleerd heeft en wat hij ervan meeneemt naar zijn eigen handelen bij een volgende wedstrijd
- vraag ook wat de kandidaat sterk of minder sterk vond van jou als leercoach
- bedank de ander voor het gestelde vertrouwen in de samenwerking en sluit het gesprek positief af.

4.12 Literatuurlijst

Diekstra, R. (2006). *Ik kan denken voelen wat ik wil. Een handleiding tot het oplossen van emotionele problemen door rationele zelfanalyse*. Amsterdam: Harcourt Assessment.
[De theorie van de gedachtesturing, helder en simpel uitgelegd.]

Dufais, C. & Scheltes, P. (1998). *Alles onder controle. Mentale en communicatieve vaardigheden voor scheidsrechters en officials*. Utrecht: NOV Publikaties.
[Over de mentale kant van arbitreren, voor, tijdens en na de wedstrijd, met vaardigheden die helpen 'alles onder controle te houden'.]

Lindauer, F. (1990). *Mentale training. Over zelfcontrole in de sport*. Eindhoven: De Hoven.
[Ook voor scheidsrechters zinnig: omgaan met stress, praten met jezelf, omgaan met faalangst]

Schuijers, R. (2004). *Mentale training in de sport. Toepassing en effecten*. Maarsse: Elsevier.
[Geschreven voor sporters en hun begeleiders, maar bevat ook zinnige informatie voor scheidsrechters: doelen stellen, verbeelding, gedachtecontrole en ontspanning.]

Schuur, G. (2005). *Omgaan met agressie*. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.
[Een methodische aanpak van agressief gedrag van cliënten, geschreven voor werkers in de zorg.]

Weinberg, R.S. & Richardson, P.A. (1990). *Psychology of Officiating*. Champaign (Ill.): Leisure Press.
[O. a. aandacht voor communicatie, zelfvertrouwen, concentratie en ontspanning]

IJzermans, T. & Bender, R. (2006). *Hoe maak ik van een olifant weer een mug? Rationele Effectiviteitstraining voor gevorderden*. Zaltbommel: Thema.
[Een verdieping van Ik kan denken voelen wat ik wil.]

Reflecteren de basis van Mirjam Groen.

Volleybal aan de basis door Appie Krijnsen
Algemene technische begrippen. Te bestellen bij de Nevobo via www.volleybaldirect.nl